

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 4955-10-16
עב"ל 51680-07-17
עב"ל 33978-01-17

ניתן ביום 18 דצמבר 2018

בעניין עב"ל 4955-10-16:

המערער

המוסד לביטוח לאומי

-

המשיב

אלמוני

ובעניין עב"ל 51680-07-17:

המערער

המוסד לביטוח לאומי

-

המשיב

פלוגי

ובעניין עב"ל 33978-01-17:

המערערת

אלמונית

-

המשיב

המוסד לביטוח לאומי

לפני: סגן הנשיאה אילן איטח, השופטת לאה גליקסמן, השופט רועי פוליאק
נציג ציבור (עובדים) מר אמיר ירון, נציג ציבור (מעסיקים) מר אמנון גדעון

בשם המוסד לביטוח לאומי – עו"ד רועי שביט

בשם אלמוני – עו"ד אסף ברק (מטעם הסיוע המשפטי)

בשם פלוגי – עו"ד אסף ברוך

בשם אלמונית – עו"ד בנימין פילובסקי

פסק דין

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 4955-10-16

עב"ל 51680-07-17

עב"ל 33978-01-17

סגן הנשיאה אילן איטח

1. לפנינו¹ שלושה ערעורים שהדיון בהם אוחד בהתאם להחלטות הנשיא (בדימוס) יגאל פליטמן נוכח השאלה המשותפת המתעוררת בהם - האם החבלה שנגרמה למבוטחים היתה תוצאה של "גורם חיצוני". שאלה זו מתעוררת בהקשר של הזכות לדמי תאונה הקבועה בפרק ו' לחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשנ"ה - 1995 (להלן - **החוק**) ולהגדרת המונח "תאונה" שם.
2. להבנת המחלוקת נקדים ונצטט את הוראות החוק הרלוונטיות. סעיף 151(א) לחוק קובע כי:

"מבוטח שאירעה לו תאונה, בין בישראל ובין בחוץ לארץ, יהיה זכאי לדמי תאונה בעד פרק הזמן שבו הוא נמצא בישראל ואבד לו כושר התפקוד, אם לא עסק למעשה בעבודה כלשהי." (הדגשה הוספה - א.א.)

סעיף 150 לחוק מגדיר "תאונה" כך:

"אירוע פתאומי שבו גורם חיצוני מביא לחבלה פיזית וכתוצאה ממנה לאבדן כושר התפקוד".

עניין אלמוני

3. המסגרת העובדתית:

א. מר XXX (להלן - **אלמוני**), יליד 1958, עסק בתקופה הרלוונטית לתובענה כעצמאי.

ב. ביום 7.7.2014 בשעה 18:00 או סמוך לכך, במהלך משחק כדורגל, נפגעה כף רגלו השמאלית. באותו יום בסמוך לשעה 23:00 בלילה הגיע אלמוני לחדר מיון, נערך לו צילום של כף רגל שמאל והוא אובחן כסובל משבר במסרק החמישי. במיון בוצע קיבוע עם סד גבס מתחת לברך. אלמוני אושפז במחלקת האורתופדיה ושוחרר למחרת.

ג. אלמוני הגיש למוסד לביטוח לאומי (להלן - **המוסד**) תביעה לדמי תאונה. בטופס התביעה ציין כי נפגע במהלך משחק כדורגל, ולשאלה כיצד נגרמה הפגיעה השיב: **"כף רגל שמאל התעקמה ונגרם שבר בעצם"**. בתעודה מתדר המיון צוין כך: **"לדבריו מיוס קבלתו בזמן משחק כדורגל נחבל חבלה סיבובית בכף רגל שמאל"**.

¹ על פי החלטות בית הדין מיום 13.12.18, הוחלפה נציגת הציבור גבי רות בר ניב בנציג הציבור מר אמנון גדעון.

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 4955-10-16

עב"ל 51680-07-17

עב"ל 33978-01-17

- בתעודה הראשונה לנפגע בעבודה צוין כך: "לפי דברי הנפגע, הלך על משטח דשא ורגל שמאל התעקמה שבר".
- במענה לבקשת פקיד התביעות לקבל הבהרה לגבי אופן התאונה השיב אלמוני כי "1. התאונה נגרמה עקב התעקמות כף הרגל על צידה שגרמה לשבר במסרק כף הרגל. 2. לא קיבלתי מכה. 3. לא נתקלתי בכלום. 4. לא נפלתי. במהלך פעילות גופנית עיקמת את כף הרגל שמאל ונגרם שבר במסרק כף הרגל".
- ד. תביעת אלמוני נדחתה על ידי המוסד מן הטעם ש"הפגיעה שאובחנה: שבר בכף רגל שמאל לא נגרמה על ידי גורם חיצוני, אלא כתוצאה מתנועה סיבובית או תנועה לא טובה" במהלך פעילות גופנית.
4. בית הדין האזורי בתל אביב-יפו (השופטת אירית הרמל ונציג ציבור גבי כרמלה אורן; ב"ל 51228-02-15), לאחר שמיעת עדותו של אלמוני, קבע כי יש לדחות את גרסתו המאוחרת של אלמוני לפיה בור שהיה במגרש הספורט גרם לתנועה סיבובית של כף הרגל שבעקבותיה נגרם שבר בכף רגל שמאל. בעניין זה יש להעדיף את הגרסאות המוקדמות של אלמוני, לרבות במענה לפקיד התביעות. לפיכך, כך נקבע, "לא היה בור אשר בו נתקל התובע ושגרם לתנועה הסיבובית ברגלו".
5. על אף שנדחתה הגרסה העובדתית התקבלה תביעתו של אלמוני. ואלה היו טעמי בית הדין האזורי:
- א. סעיף 150 לחוק מקנה זכאות למי שנפגע מתאונה כתוצאה מגורם חיצוני. בעניין קגנוביץ² הוגדר "גורם חיצוני" כאיך גיסא של "גורם פנימי" ונקבע, כך לפי בית הדין האזורי, כי "מאמץ יתר (ללא נתונים נוספים) בלבד אינו בגדר גורם חיצוני". בעניין ריינהולד³ נקבע "שהדרישה ל'גורם חיצוני', אינה כרוכה בדרישה למגע ישיר בין הגורם החיצוני לבין גופו של האדם הנפגע אך חייב להתקיים קשר סיבתי בין קיומו של הגורם החיצוני ובין החבלה". בעניין לוי⁴ נקבע כי "הגורם חיצוני אינו תמיד ממשי ומוגדר" בדומה לכך ש"תפיסת גבי מוכרת כ"תאונה"⁵.

² עב"ל (ארצי) 212/06 קגנוביץ - המוסד לביטוח לאומי (5.2.2007) (להלן - עניין קגנוביץ).

³ בי"ל (תי"א) 12204-06-13 ריינהולד - המוסד לביטוח לאומי (23.6.2014) (להלן - עניין ריינהולד).

⁴ בי"ל (תי"א) 31374-05-15 לוי - המוסד לביטוח לאומי (9.6.2016) (להלן - עניין לוי).

⁵ דבי"ע (ארצי) נא/0-218 המוסד לביטוח לאומי - דרור, פד"ע כד 545 (1992).

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 4955-10-16

עב"ל 51680-07-17

עב"ל 33978-01-17

ב. במקרה של אלמוני "הגורם החיצוני הוא התנועה שביצע התובע, במהלך משחק כדורגל, שגרמה להתעקמות כף הרגל על צידה. אשר על כן מתקיימים התנאים הנדרשים על מנת לראות באירוע 'תאונה' כמשמעותה בסעיף 150 לחוק הביטוח הלאומי".

עניין פלוני

6. המסגרת העובדתית:

א. מר YYY (להלן - פלוני) יליד שנת 1974.

ב. ביום 15/9/2015 שיחק כדורגל עם חבריו ונפגע בברך ימין. בבדיקת MRI אובחן אצלו קרע במניסקוס.

ג. פלוני הגיש למוסד תביעה לדמי תאונה. בהודעתו לחוקר המוסד סיפר, בין היתר, כך: "תוך כדי המשחק ותוך כדי ריצה עצרתי כדי לעשות שינויי תנועה של הגוף מצד אחד לשני, סיבוב חד כזה, ואז תוך כדי סיבוב בגוף מצד וצד [כך במקור – א.א.] פתאום החלקתי תוך כדי שינויי התנועה בריצה מהירה במגרש ונפלתי על הצד".

כשנשאל על ידי חוקר המוסד האם היה גורם חיצוני שהביא לחבלה, השיב כך: "הפגיעה היא מהתנועה הסיבובית החדה שעשיתי. לא נפגעתי ישירות במכה בברך ולא משום גורם חיצוני כלשהו. זה היה תוך כדי המשחק בתוך המגרש." (הדגשה הוספה – א.א.).

בהמשך ההודעה הודגש כי "...הפגיעה היא רק כתוצאה מתנועה החדה שעשיתי. לא קיבלתי מכה ישירה בברך או חבלה ישירה משום גורם חיצוני לברך."

ד. תביעת פלוני נדחתה מן הטעם ש"מעיון בפרטי תביעתך ומבירורים שערכנו נמצא, כי הפגיעה שאובחנה, לא נגרמה ע"י גורם חיצוני, אלא כתוצאה מתנועה סיבובית/תנועה לא טובה שביצעת במהלך משחק קט רגל. לפיכך לא אירעה לך 'תאונה' כמשמעותה בחוק".

7. בית הדין האזורי בחיפה (סגן הנשיא יגאל גלם ונציגי הציבור מר דן איל ומר יהודה פיגורה; ב"ל 7695-04-16), ציין כי בכתב התביעה ובתצהיר עדותו הראשית טען פלוני כי בעת ריצה בעקבות הכדור, תוך כדי מאבק עם שחקן יריב, נפגע ברגלו

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 4955-10-16

עב"ל 51680-07-17

עב"ל 33978-01-17

הימנית; כי בעדותו בפני בית הדין אישר את הדברים שמסר לחוקר תוך שהוא מסייג את גרסתו וטוען שאינו זוכר את פרטי האירוע; וכי בתום החקירה העיד: "כן לא קיבלתי מכה ממישהו אלא כף הרגל נתפסה בדשא סובבתי את הברך וכך גרם לי הנזק". על רקע לה קבע בית הדין האזורי כך:

"משכך, בבואנו לסכם את העובדות שהוכחו בפני בית הדין בתיק זה, הרי הוכח בפנינו כי:

- א. ביום 15/9/2015 שיחק התובע כדורגל עם חבריו.
- ב. במהלך המשחק ותוך כדי ריצה, עשה התובע תנועה חדה של הגוף ורגל ימין (תנועה סיבובית) אשר גרמה לפגיעה ברגלו הימנית ובעיקר בברך."

8. בשלב זה פנה בית הדין האזורי לבחון האם מנגנון התאונה עונה על דרישת סעיף 150 לחוק המתייחס לתאונה שהיא תוצאה של "גורם חיצוני". על שאלה זו השיב בית הדין האזורי בחיוב, תוך הפניה לנפסק בעניין קגנוביץ ובעניין ריינהולד, וקבע כך:

"לדעתנו, אירוע הסתובבות הרגל והנפילה נוצרו כתוצאה ממשחק הכדורגל בו השתתף התובע וכתוצאה מהצורך של התובע לבצע פעולה הקשורה באופן ישיר למשחק הכדורגל ומהווה חלק בלתי נפרד מעצם המשחק. אין המדובר באירוע שארע כתוצאה מהמנגנון הפנימי בגופו של התובע אלא באירוע חבלה שנוצר כתוצאה ממשחק כדורגל בו השתתף התובע ואשר הוא כשלעצמו מהווה לטעמנו את ה'גורם החיצוני' המוגדר בחוק, על אף שאין מדובר בחבלה ישירה של גורם כלשהו ברגלו של התובע."

בית הדין האזורי המשיך וקבע כי:

"נראה לטעמנו כי כוונתו של המחוקק בקבעו כי יש צורך בגורם חיצוני על מנת שתאונה תחשב כתאונה אישית, הייתה למנוע מצב בו פגיעות הנגרמות כתוצאה ממנגנון הגוף הפנימי של האדם, יוכרו כתאונות אישיות ולא כך המקרה שלפנינו. ניתן לטעמנו להכיר כ'גורם חיצוני' גם בצורך תנועתי כזה או אחר כמו במקרה שלפנינו הנובע ממשחק הכדורגל, כך שהמשחק מהווה את ה'גורם חיצוני' שיצר את הצורך הסובייקטיבי אצל התובע לבצע את אותה פעולה (שינוי כיוון תוך כדי סיבוב הגוף) בזמן המשחק ואשר בסופו של דבר גרמה לחבלה ברגלו."

הנה כי כן, באשר להוכחת קיומו של גורם חיצוני שוכנענו, כי התנועה הסיבובית נעשתה על רקע המתרחש במגרש ותוך כדי המשחק כך שה'גורם החיצוני' אכן מתקיים בעניינו של התובע."

עניין אלמונית

9. המסגרת העובדתית:

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 4955-10-16

עב"ל 51680-07-17

עב"ל 33978-01-17

- א. גבי ZZZ (להלן – אלמונית), ילידת 1977.
- ב. ביום 13.7.15 או בסמוך לכך, הגישה אלמונית למוסד תביעה לתשלום דמי תאונה. בטופס התביעה שמילאה בעזרת עו"ד ציינה אלמונית כי ארעה לה תאונה ביום 22.3.15, בביתה, כאשר "בבוקר התעוררתי והופיעו כאבים בגב ורגל שמאל. לא הצלחתי לקום מהמיטה".
- ג. התביעה לדמי תאונה נדחתה תוך שהמוסד מציין כי פגיעתה של אלמונית לא נגרמה ע"י גורם חיצוני כלשהו, שכן "קימה מהמיטה אינה בגדר אירוע תאונתי".
10. בכתב התביעה טענה אלמונית כי פגיעת הגב היתה תוצאה של התרוממות משכיבה לעמידה. בתצהירה נכתב כך: "ביום 23.3.15 בזמן ניסיון להתרומם בחדות מהמיטה ולרדת לרצפה הרגשתי כאב חד ושיתוק בגב. איבדתי שיווי משקל ונפלתי לרצפה". אלמונית הוסיפה והסבירה בתצהירה כי "לא התעוררתי עם זה בבוקר, אלא זה קרה כאשר ביצעתי תנועה חדה תוך כדי קימה מהמיטה".
- יובהר כי בישיבה שהתקיימה ביום 15.11.16, הבהיר ב"כ של אלמונית, למען הסר ספק, כי אין מבוקש לראות בנפילה מהמיטה כתאונה, אלא בניסיון לקום מהמיטה.
11. בית הדין האזורי (השופט (כתוארו אז) מירון שוורץ ונציגי הציבור מר עזמי תחאוחו ומר יוסף אלול; ב"ל 29169-01-16)) קבע שיש לקבל את גרסתה של אלמונית "אשר מהימנה עלינו". בית הדין האזורי קבע כך:

"התובעת הסבירה בעדותה בפנינו כי בדרך כלל היא מתעוררת בשעה מוקדמת, ומכיוון שהתעוררה באותו בוקר וראתה אור, הבינה כי היא באיחור וקמה בצורה חדה מאוד. התובעת ציינה כי הרגישה עקצוץ בגב, בשלב הסיום של הקימה, במצב של כמעט ישיבה. התובעת הוסיפה וציינה כי חשה בכאב מאוד חד בגב וכתוצאה ממנו לא המשיכה בקימה אלא חזרה לאחור ואמרה לבעלה כי אינה מצליחה לקום".

על רק הקביעה העובדתית האמורה מצא בית הדין האזורי לנכון לדחות את התביעה וקבע כך:

"מבלי שנדרש לבחינת קיומו של 'אירוע פתאומי', כמו גם 'חבלה פיזית' ושאלת אבדן כושר התפקוד, אנו סבורים כי לא התקיים במקרה הנדון התנאי בו 'גורם חיצוני מביא לחבלה פיזית' ודי בכך על מנת לדחות את התביעה."

בית הדין האזורי המשיך וקבע כי:

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 4955-10-16

עב"ל 51680-07-17

עב"ל 33978-01-17

"לדעתנו, אין דומה מקרה המדרגות, בעניינו של מר קגנוביץ, למקרה המיטה, בעניינה של התובעת. לשון החוק, אשר עושה שימוש במילה 'גורם חיצוני', אשר 'מביא לחבלה..', מלמדת כי אין די בהצבעה על דבר מה חיצוני (מיטה, רצפה, מדרגה) עמו בה הנפגע במגע, אלא דורשת קשר סיבתי של גרימה. במקרה שלפנינו, לא נטען (קל וחומר לא שוכנענו) כי הכאב בגב שחשה התובעת, תוך כדי התרוממותה בבוקר, ממצב של שכיבה למצב של כמעט ישיבה, נגרם מן המיטה, הגם שאין מחלוקת כי שכבה עליה. מובן כי המיטה היא חיצונית לגוף האדם, אולם אין בידינו לקבוע כי היא מהווה במקרה זה הגורם שהביא לחבלה."

הטענות בערעורים

עניין אלמוני

12. לטענת המוסד, בתמצית, נוכח קביעת בית הדין האזורי לפיה אלמוני לא נתקל בבור, ולמעשה בכלום, אלא נפגע כתוצאה מתנועה לא נכונה היה מקום לדחות את התביעה. שכן, לא הוכח כי בפגיעה היה מעורב "גורם חיצוני" ומשכך הפגיעה ברגלו של אלמוני היא תוצאה של גורם פנימי. המוסד הוסיף וטען כי "הקרקע שבה נחבטה הרגל לא נחשב[ת] גורם חיצוני".

13. אלמוני טוען כי שוגה המוסד כאשר הוא קובע שפגיעתו היתה תוצאה של מאמץ פנימי. בקליפת אגוז נטען כי על פי קביעת בית הדין האזורי הפגיעה היתה תוצאה של תנועה שביצע המערער שגרמה לו להתעקמות כף הרגל על צידה. משכך, הפגיעה היא פגיעה כתוצאה של גורם חיצוני.

עניין פלוני

14. לטענת המוסד, בתמצית, נוכח הממצאים העובדתיים הנוגעים למנגנון התאונה שגה בית הדין האזורי בקבלת תביעתו של פלוני. לטענת המוסד, פעולה פיסית של הגוף "מעצם מהותה וטבעה אינה גורם חיצוני, נהפוך הוא". לטענת המוסד פרק ביטוח התאונות נועד להבטיח כיסוי רק למי שנפגע מתאונה שהיא תוצאה של גורם חיצוני וכי תנועה סיבובית במשחק כדורגל אינה בבחינת גורם חיצוני.

15. לטענת פלוני יש לדחות את הערעור. שכן, כבר נפסק כי פגיעת שחקן בשל מגע עם המשטח עליו הוא משחק היא פגיעה מגורם חיצוני. לעניין זה מפנה פלוני, בין היתר, לנפסק בעניין ריינהולד ובעניין לוי ועליהם לא ערער המוסד. במקרה של פלוני, הפגיעה בברך "נבעה מהכוחות שפעלו עליה כאשר מחד פלג הגוף העליון עשה תנועה חדה וסיבובית, וזאת כנגד כוחות ההתמד (קדימה בכיוון הריצה) והחיכוך (כוח אנכי למישור הרצפה) הפועל בין רגלו של המערער למשטח עליו רץ". מכאן,

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 4955-10-16

עב"ל 51680-07-17

עב"ל 33978-01-17

שרצפת המגרש היוותה גורם חיצוני לחבלה. לטענתו, כלל לא משנה אם הפגיעה נוצרה בשל בור בקרקע או בעת שהקרקע היתה ישרה. לטענתו, עצם התנועה ה"לא טובה" שבוצעה בעת המפגש עם הקרקע, תוך כדי ריצה ומשחק, היא האירוע החיצוני.

עניין אלמונית

16. לטענת אלמונית "ברגע שמדובר בתנועה חדה של קימה עם נזק כל כך קשה וברור, כשלא היה קיים מצב רפואי קודם וקיימים גורמים חיצוניים (מיטה, וקימה מהמיטה) יש לראות בכך 'גורם חיצוני' לאירוע תאונתי כלשון החוק". שכן, כך לפי הנטען, "מבחינה פיזיקאלית הופעל על המיטה כח שאיפשר למערערת [אלמונית – א.א.] להתרומם".

17. המוסד טען כי במקרה של אלמונית לא הוכח כל גורם חיצוני. עצם הקימה משכיבה אינה גורם חיצוני. לעניין זה מבקש המוסד להקיש מהנפסק בעניין **אבוטבול**⁶. שם, נדון מקרה בו מבוטחת חשה בכאב בברך ושמעה "קליק" בעת שהניפה את רגלה כדי לעלות על המדרכה. בית הדין קבע כי אין מדובר בפגיעה כתוצאה של גורם חיצוני או מחבלה ולכן נדחתה תביעתה.

השלמת טיעון

18. בהחלטה מיום 6.10.18 התאפשר לצדדים להשלים את טיעוניהם לאור פסק הדין שניתן ביום 2.9.18 בעניין **מור יוסף**⁷.

באותו עניין נדון מקרה בו נפגעת השתתפה בשיעור יוגה במהלכו ביצעה, בהתאם להנחיות המדריכה, תרגיל במסגרתו נדרשה "לכופף את ברכיה בעודה עומדת, לשלב את ירכה הימנית מעל רגלה השמאלית ולהשאיר מלופפת מעליה כאשר קרסול רגל ימין נשען על שוק רגל שמאל, ולהישאר בתנוחה זו כאשר ידיה מורמות אף הן ומשולבות זו בזו". תוך כדי ביצוע התרגיל דווחה הנפגעת כי "שמעתי קליק ונפלתי, הרגשתי כאבים ולא יכולתי לזוז". הנפגעת פנתה למוקד קופת החולים ולאחר בדיקות אובחנה פריקה של הפיקה בברך שמאל ו"שבב סחוס מנותק".

בפסק הדין נבחן פירוש הביטוי "תאונה" בסעיף 150 לחוק, ונקבע לגביו כך:

"בחינת הגדרתה של "תאונה" בהקשר של תאונת עבודה מעלה את התובנות הבאות:

⁶ עב"ל (ארצי) 60596-10-10 אבוטבול – המוסד לביטוח לאומי, (9.6.2013) (להלן – עניין אבוטבול).

⁷ עב"ל (ארצי) 13853-06-15 מור יוסף – המוסד לביטוח לאומי, (2.9.2018).

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 4955-10-16

עב"ל 51680-07-17

עב"ל 33978-01-17

דרישת ה'פתאומיות', הנקובה בסעיף 150 לחוק באופן מפורש, כלולה בהתאם להלכה הפסוקה גם בהגדרתה של תאונת עבודה כמשמעה בסעיף 79 לחוק, ונועדה להבחין בין 'תאונה' שניתן להצביע על מועד ומקום ספציפיים בהם אירעה, לבין 'מחלה' שדרך כלל 'באה בדרך הדרגתית' (.....).

הסבר זה לתנאי הפתאומיות רלוונטי גם להגדרתה של 'תאונה' לצורך ביטוח נפגעי תאונות, ומלמד כי מטרת המחוקק בקביעת הדרישה לאירוע 'פתאומי' במסגרת סעיף 150 לחוק הייתה להבחין בין 'תאונה' לפי משמעותה המילונית המקובלת (כ'תקלה בלתי צפויה שגורמת לפגיעה או לנזק' בהתאם למילון האינטרנטי 'מילוג'), לבין מחלה - המקננת בגופו של המבוטח, ומתפתחת מטבע הדברים לאורך זמן (ליישום תנאי זה בהקשר של דמי התאונה ראו למשל את עב"ל (ארצי) 49861-06-17 סרגיי מרצ'נקו - המוסד לביטוח לאומי 19.3.18), בו הובהרה הדרישה לאירוע נקודתי בזמן ובמקום).

הדרישה הנוספת הנקובה בסעיף 150 לחוק, המחייבת מעורבותו של 'גורם חיצוני' - לא קיימת באופן מפורש בנוגע לתאונות עבודה, ועם זאת קיימת בהלכה הפסוקה דרישה דומה לכך, לקיומו של 'אירוע תאונתי'. דרישה זו מבהירה שלא די בהתנהלות שגרתית (דוגמת הליכה רגילה במישור) במהלכה חש המבוטח בכאב ללא סיבה נראית לעין, אלא נדרש שתלווה לכך תנועה לא נכונה, דריכה על מכשול, זווית לא נוחה וכיו"ב (.....).

הרציונל של פסיקה זו הוא לוודא כי הנזק הפיזיולוגי אכן נגרם מ'תאונה', ולא כתוצאה של תהליך תחלואי ממושך שרק בא לידי ביטוי סימפטומטי ברגע נתון. בהתאם לרציונל זה נדחתה תביעתו של מבוטח לדמי תאונה לאחר שנקבע עובדתית כי חש בחולשה בידיו לאחר משחק כדורסל, אך ללא קשר למשחק או לתנועה כלשהי שביצע במהלכו (.....).

אזכור נוסף ל'גורם חיצוני' בהקשר של תאונות עבודה מופיע בסעיף 83 לחוק, הקובע כי 'תאונה שאירעה לעובד תוך כדי עבודה רואים אותה כתאונה שאירעה גם עקב העבודה, אם לא הוכח ההיפך; אולם תאונה שאינה תוצאה של גורמים חיצוניים הנראים לעין, בין שאירעה לעובד ובין לעובד עצמאי, אין רואים אותה כתאונת עבודה אם הוכח כי השפעת העבודה על אירוע התאונה היתה פחותה הרבה מהשפעת גורמים אחרים' (...).

הסיפא לסעיף זה נדרשה בהתחשב בכך שתאונת עבודה, בהתחשב בתכליותיו הרחבות של ענף נפגעי העבודה, אינה רק 'אירוע עובדתי פיזי המתרחש בעבודה בפתאומיות בנקודת זמן ברורה וגורר עמו תוצאה מיידית ונראית לעין' דוגמת כוויה או החלקה, אלא גם מיקרוטראומה ו'אירוע הבא על רקע קונסטטיטוציונלי הפורץ בהקשר לתקרית בעבודה' דוגמת אוטם שריר הלב בו לוקה המבוטח כתוצאה מאירוע חריג (בג"צ 4690/97 המוסד לביטוח לאומי נ' בית הדין הארצי לעבודה, פ"ד נג(2) 529 (1999); להלן: בג"צ עובדיה כרם). בשני הסוגים האחרונים שאלת הקשר הסיבתי בדרך כלל אינה מובנת מאליה, ולכן נדרשה ההבהרה בסיפא סעיף 83 לחוק.

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 4955-10-16

עב"ל 51680-07-17

עב"ל 33978-01-17

לענייננו ניתן ללמוד מכך שהביטוי 'גורם חיצוני נראה לעין' בסעיף 83 סיפא נועד לצורך זיהויה של תאונת העבודה ה'קלאסית', בה 'העין האנושית יכולה להבחין בעצם קרות האירועים שהובילו לפגיעה ובפגיעה עצמה' (ליאור טומשין, גלעד מרקמן וניר גנאינסקי, תאונות עבודה ומחלות מקצוע, בעמ' 119 (2011)), ובהתאם מתקיימת לגבי תאונת עבודה מסוג זה חזקה של קשר סיבתי.

עוד ראוי להפנות לדברי ההסבר להצעת החוק במסגרתה התווספה ההגדרה של 'תאונה' לצורך ביטוח נפגעי התאונות, ובהם הוסברה ההגדרה במילים הבאות – 'מאחר שמטרת החוק לשלם דמי תאונה רק למבוטח שאירעה לו תאונה, להבדיל ממחלה, מוצע להדגיש שהמדובר רק בתאונה שנגרמה כתוצאה מגורם חיצוני המביא לחבלה פיזית, ולא להשאיר עניין זה לכללים ומבחנים שייקבעו בתקנות' (הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 34), התשל"ט - 1979, ה"ח 1387 תשל"ט בעמ' 100 (12.2.79)).

.....

כאשר לוקחים בחשבון את כל האמור לעיל, ובהתחשב בתכליותיו של חוק הביטוח הלאומי בכללותו ושל הפרק העוסק בביטוח נפגעי תאונות באופן ספציפי, אנו סבורים כי אין לפרש את הביטוי 'גורם חיצוני' שבסעיף 150 לחוק באופן טכני, המנותק מהקשרו הכולל של הסעיף ועלול להוביל לתוצאות מלאכותיות. במקום זאת, אנו סבורים כי את הביטוי 'אירוע פתאומי שבו גורם חיצוני מביא לחבלה פיזית' יש לפרש כמכלול אחד, שמטרתו לאתר את אותם מקרים בהם אכן אירעה 'תאונה' במשמעותה הרווחת, להבדיל ממחלה (כפי שאכן קובעים דברי ההסבר, באופן מפורש). בהתאם, את הביטוי 'גורם חיצוני' יש לפרש באופן שנועד להוציא מהגדרת 'תאונה' את אותם גורמים לנזק שהם התרחשות פנימית בתוך גוף האדם, להבדיל מגורם שניתן להבחין בו בעין במציאות האובייקטיבית.

'תאונה' בהתאם להגדרה שבסעיף 150 לחוק ניתן אם כן לאפיין כתקלה פתאומית, בלתי צפויה ובלתי מתוכננת, שהתרחשותה ברורה וניתן להבחין בה ולהצביע עליה, אשר הובילה לטראומה פיזית שאירעה כהמשך ישיר לתקלה הפתאומית, וקיימת לפי היגיון החיים סבירות גבוהה שנגרמה על ידה. בהתאם, תאונה כזו אינה מתייחסת לנזק הנובע מליקוי פנימי שהיה בגופו של האדם ואף לא להתפתחות טבעית שלו, אלא לנזק שהוא תוצאה של אירוע פתאומי אובייקטיבי שמעורב בו גורם חיצוני כמשמעו לעיל, אשר התרחש בסמיכות זמנים וניתן להצביע עליו. במידה לא מבוטלת, 'תאונה' לצורך שגיאה! ההפניה להיפר-קישור אינה חוקית. לחוק היא הסוג הראשון של תאונות העבודה שאוּזכר בל"צ עובדיה כרם, היינו אירוע עובדתי פיזי המתרחש בפתאומיות בנקודת זמן ברורה וגורר עמו תוצאה מיידית ונראית לעין.

שוכנענו על בסיס כל האמור לעיל כי המקרים שעונים על הגדרה זו של 'תאונה', להבדיל ממחלות המקננות בגופו של אדם, ולהבדיל מתאונות 'פנימיות' הנובעות ממצב גופני קונסטיטוציונלי שהחמיר או הפך לסימפטומטי - הם המקרים שהמחוקק ביקש לדאוג לביטוחם במסגרת פרק ו' לחוק. בהתאם, ככל שמוכח מקרה כאמור יש לראותו כנופל בגדר סעיף 150 לחוק. עצם קיומה של תקלה פתאומית אובייקטיבית שניתן

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 4955-10-16

עב"ל 51680-07-17

עב"ל 33978-01-17

לראותה בעין ולהצביע עליה, ובהיבט זה היא 'חיצונית' לאיבר שנפגע להבדיל מגורם פנימי-טבעי המצוי בגוף האדם, היא שתהווה את ה'גורם החיצוני' הדרוש בהתאם להגדרת החוק. לכן, למשל, אדם שבטעות פגע עם ידו בעינו וכתוצאה מכך נפגעה ראייתו הוא מי שנפגע ב'תאונה' ועשוי להיות זכאי לדמי תאונה אם יתר תנאי הזכאות יתקיימו בו. מאידך, אדם שהלך בהליכה רגילה ו'מתח' שריר ברגלו ייקבע, במקרה הרגיל, כי הוא לא נפגע בתאונה כאמור.

....

עם זאת חשוב להדגיש כי ההגדרה לעיל אינה הגדרה ממצה כך שאין ליישמה באופן טכני או בהקפדה על כל מילה ומילה; נסיבות החיים שעוללות לגרום ל'תקלות' ו'אירועים תאונתיים' הן כה מגוונות, עד שקשה לכלול את כולן בהגדרה פורמאלית אחת. השאלה אם לפנינו 'גורם חיצוני' לצורך הגדרת 'תאונה' תיבחן לפיכך באופן התואם את תכליתו של ביטוח נפגעי התאונות ובהתאם לרוח הדברים לעיל." (הדגשות הוספו –

(.א.א)

19. אלמוני ופלוני טענו כי פסק הדין בעניין מור יוסף מחזק את טענתם כי יש לדחות את ערעור המוסד בעניינם. אלמונית סברה כי פסק הדין האמור מחזק את טענתה כי יש לקבל את ערעורה. שכן, כך לפי הנטען, התנועה החדה תוך כדי קימה מהווה תאונה.

20. המוסד התייחס בהשלמת טיעונו לעניינם של פלוני ואלמונית. בשני המקרים, כך נטען, עסקינן ב"מאמץ יתר" לגביו נקבע בעניין קגנוביץ ובעניין מור יוסף כי אינו עולה כדי "תאונה".

הכרעה

21. לאחר שבחנו את כל חומר התיקים שלפנינו ושקלנו את טענות הצדדים לפנינו בכתב ובעל פה הגענו לכלל מסקנה כי יש לדחות את כל הערעורים. להלן נפרט את טעמינו.

22. בכל הנוגע למסגרת המשפטית, אין לנו צורך לחזור על הנפסק בעניין מור יוסף בכל הנוגע לפירוש המונח "תאונה" בסעיף 150 לחוק. עיקרי הדברים מצוטטים לעיל ומקובלים עלינו ולכן הבאנו אותם באריכות. לפיכך, כל שנותר הוא לפנות ליישום הנפסק שם על המקרים שלפנינו.

23. אלמוני – בית הדין האזורי דחה את טענתו של אלמוני לפיה בור שהיה במגרש הספורט גרם לתנועה סיבובית של כף רגלו, וקבע כי במקרה שלו "הגורם החיצוני הוא התנועה שביצע התובע, במהלך משחק כדורגל, שגרמה להתעקמות כף הרגל על צידה".

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 4955-10-16

עב"ל 51680-07-17

עב"ל 33978-01-17

אף אנו כבית הדין האזורי סבורים כי התעקמות כף הרגל על צידה במהלך משחק כדורגל, גם אם לא נגרמה בשל בור במגרש, אלא בשל ביצוע התנועה "הלא טובה" כלפי המשטח הרגיל, עולה כדי תאונה שהיא תוצאה של גורם חיצוני נראה לעין. אין עסקינן במחלה, אלא בחבלה שהיא תוצאה של תנועה לא טובה של כף הרגל שאלמלא נעשתה כלפי משטח (מגרש הכדורגל) – שהוא הגורם החיצוני – לא היתה מובילה לשבר במסרק כף הרגל.

דהיינו, לאלמוני ארעה, כפי שנפסק בעניין **מור יוסף**, "תקלה פתאומית, בלתי צפויה ובלתי מתוכננת, שהתרחשותה ברורה וניתן להבחין בה ולהצביע עליה, אשר הובילה לטראומה פיזית שאירעה כהמשך ישיר לתקלה הפתאומית, וקיימת לפי היגיון החיים סבירות גבוהה שנגרמה על ידה".

לפיכך, דין ערעור המוסד בעניינו של אלמוני להידחות.

24. פלוני – בית הדין האזורי קבע שתוך כדי ריצה של פלוני במהלך משחק כדורגל יעשה התובע תנועה חדה של הגוף ורגל ימין (תנועה סיבובית) אשר גרמה לפגיעה ברגלו הימנית ובעיקר בברך". בית הדין האזורי קבע כי חבלה זו לא נגרמה "כתוצאה מהמנגנון הפנימי בגופו של התובע". אף אנו סבורים כי במקרה זה ארעה לפלוני תאונה. קרי, התנועה החדה של הגוף והרגל (תנועה סיבובית) תוך כדי ריצה ופגיעה בברך היא בבחינת "תקלה פתאומית, בלתי צפויה ובלתי מתוכננת, שהתרחשותה ברורה וניתן להבחין בה ולהצביע עליה, אשר הובילה לטראומה פיזית שאירעה כהמשך ישיר לתקלה הפתאומית, וקיימת לפי היגיון החיים סבירות גבוהה שנגרמה על ידה". כפי שנקבע על ידי בית הדין האזורי, אין עסקינן במחלה או בגורם פנימי, אלא באירוע שניתן להבחין בו במציאות האובייקטיבית ונגרם כתוצאה מתנועה "לא טובה" שהנזק שגרמה התאפשר רק בשל כך שבוצעה תוך כדי ריצה במשחק כדורגל ותוך כדי "נעיצת" הרגל במגרש לצורך ביצוע התנועה הסיבובית.

לפיכך, דין ערעור המוסד בעניינו של פלוני להידחות.

25. אלמונית – בית הדין האזורי קיבל את גרסתה של אלמונית לפיה קמה ממשכבה במיטה בתנועה חדה מאד וכי חשה "עקצוץ" בגב בשלב הסיום של הקימה, במצב של כמעט ישיבה. בית הדין האזורי דחה את תביעתה וקבע כי במקרה זה הגם שהקימה היתה ממצב שכיבה על גבי המיטה, אין המיטה בבחינת גורם חיצוני משלא נטען (וממילא לא שוכנע) כי כאב הגב בו חשה אלמונית תוך כדי קימה נגרם על ידי המיטה.

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 4955-10-16

עב"ל 51680-07-17

עב"ל 33978-01-17

אף אנו כמו בית הדין האזורי סבורים כי אין בקימתה החדה של אלמונית כדי לענות על יסודות התאונה בסעיף 150 לחוק, ובכלל זה יסוד הגורם החיצוני שמביא לחבלה פיסית. "תנועה לא טובה" לכשעצמה, מבלי שהשלכותיה הן פועל יוצא של גורם חיצוני, כמו למשל במקרה של פלוני, אינה עונה על הגדרת התאונה. במקרה שכזה, לא נדע אם כאב הגב אינו תוצאה של גורם פנימי תחלואתי "הנובע מליקוי פנימי שהיה בגופו של האדם ואף לא להתפתחות טבעית שלו".

מבחינה זו המקרה של אלמונית דומה מן הבחינה המהותית למקרה בעניין **אבוטבול** שם, נדון מקרה בו מבוטחת חשה בכאב בברך ושמעה "קליק" בעת שהניפה את רגלה כדי לעלות על המדרכה. בית הדין קבע כי אין מדובר בפגיעה כתוצאה של גורם חיצוני או מחבלה ולכן נדחתה תביעתה.

לפיכך, דין ערעורה של אלמונית להידחות.

סוף דבר

26. שלושת הערעורים שבכותרת נדחים. בהתאם למדיניות פסיקת הוצאות משפט בתיקי בטחון סוציאלי אנו מחייבים את המוסד לשלם לאלמוני ולפלוני הוצאות משפט ושכר טרחת עו"ד בסכום של 4,000 ₪ כל אחד מהם. ביחסים עם אלמונית – אין צו להוצאות.

פסק הדין נחתם ביום י' טבת תשע"ט (18 דצמבר 2018), בהעדר הצדדים ונשלח אליהם. נוסח מותר לפרסום נחתם ביום כ"ג טבת תשע"ט (31 דצמבר 2018), על פי החלטה מיום 27 דצמבר 2018, בהעדר הצדדים ויישלח אליהם.

רועי פוליאק,
שופט

לאה גליקסמן,
שופטת

אילן איטה,
סגן נשיאה, אב"ד

מר אמנון גדעון,
נציג ציבור (מעסיקים)

מר אמיר ירון,
נציג ציבור (עובדים)